

Legal Problems on the Restriction of Election Right of the Monks under the Constitution of the Kingdom of Thailand

Nuttapat Klangrahad

Master Degree Student in Laws in Public Law, Sripatum University

Abstract

The objectives of this study were to analyze legal problems regarding election rights restriction of the monk under the constitution of the kingdom of Thailand by studying legal documents, legal theories, supporting documents for legal drafting, Thai and foreign legal text books, and research studies on political role and rights of Thai and foreign monks.

The results reveal that the restriction of election rights of the monks is contrary to the principles of equality, which is essential to democratic government. Since the right of election are a fundamental political right of citizens according to the universal principle relating to the election, the state must allow all citizens to participate in the election and prohibit any rules that deprive any group of people the right of election. Therefore, the author suggests that in the future, when drafting the next constitution, restricting the election right of the monks, as well as the fundamental rights of the citizens, should be taken into consideration. In addition, the state should promote and protect not only the monks' right of election, but also citizens' right to vote by using age as a criterion for voter eligibility.

Keywords: Monks, Election, Principles of Equality, Discrimination, Civil Rights, Political Participation

ปัญหากฎหมายการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของภิกษุตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ณัฐพัฒน์ คลังระหัด

นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของภิกษุตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยศึกษาข้อมูลจากการเอกสารทางกฎหมาย ทฤษฎีทางกฎหมาย เอกสารประกอบการพิจารณาร่างกฎหมาย ตำรากฎหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและสิทธิทางการเมืองของภิกษุไทยและต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า การจำกัดสิทธิเลือกตั้งของภิกษุ ขัดต่อหลักความเสมอภาค อันเป็นหลักการสำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิพื้นฐานสำคัญในทางการเมือง ในหลักสากลการเลือกตั้ง รัฐจะต้องให้พลเมืองทุกคนสามารถเข้าร่วมในการเลือกตั้งได้ และห้ามมิให้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ใด ๆ ที่มีผลเป็นการตัดสิทธิของบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดออกไปจากการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง โดยเห็นควรในภายภาคหน้า เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การจำกัดสิทธิภิกษุมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นควรได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน และควรคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานของความเป็นพลเมืองที่รัฐต้องให้การสนับสนุนและคุ้มครอง ประกอบกับหลักความเป็นสากลในการเลือกตั้งที่ให้ความสำคัญกับพลเมืองของรัฐเพื่อให้สามารถใช้สิทธิทางการเมืองได้อย่างทั่วถึง และรัฐต้องส่งเสริมไม่เฉพาะภิกษุในการเลือกตั้ง แต่ต้องให้สิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชนทุกคนในรัฐที่มีความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเองได้โดยใช้เกณฑ์อายุในการกำหนดคุณสมบัติ

คำสำคัญ : ภิกษุ การเลือกตั้ง หลักความเสมอภาค การเลือกปฏิบัติ สิทธิพลเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง

บทนำ

ในอดีตนักปรัชญาตะวันตกล้วนมีความเห็นที่ตรงกันว่า ศาสนกิจควรแยกออกจากรัฐกิจ หมายความว่า ศาสนาไม่ควรเข้าไปแทรกแซงกิจกรรมทางการเมือง (Political Activities) ไม่ว่ารูปแบบใด ๆ ในขณะเดียวกัน รัฐ¹ (État) ก็ไม่ควรเข้าไปแทรกแซง (Intervene) กิจกรรมทางศาสนาโดยการจำกัดเสรีภาพของประชาชนในการนับถือศาสนาและประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในศาสนาของตนในทางปฏิบัติ (พระมหากษัตริย์ สุทธิยาโณ, 2534) ซึ่งความเห็นนี้นำไปสู่หลักการแยกศาสนาออกจากการเมือง สำหรับประเทศไทยหลักการดังกล่าวนี้ปรากฏขึ้นในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญตั้งแต่ฉบับแรกเรื่อยมา (พระมหากษัตริย์ ธรรมมาโศ, 2557) รวมถึงบรรดา กฎ หรือประกาศซึ่งได้บัญญัติขึ้นมาเองของคณะสงฆ์ ที่ห้ามมิให้สถาบันทางศาสนาเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ซึ่งหากพิจารณาความเป็นมาในการจำกัดสิทธิของ ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวชมิให้เข้ามาใช้สิทธิทางการเมืองอาจต้องย้อนไปถึงรัฐธรรมนูญฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ในบทเฉพาะกาลที่ห้ามมิให้บุคคลลักษณะดังกล่าวใช้สิทธิเลือกตั้งโดยประกอบกับพระราชบัญญัติว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างที่ใช้บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช 2475 มาตรา 4 จนถึงปัจจุบันการจำกัดสิทธิเลือกตั้งบุคคลลักษณะเช่นนี้ก็ได้รับการบัญญัติลงในรัฐธรรมนูญปรากฏในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 100 (1)

สังคมไทยนับจากอดีตเป็นต้นมาบทบาทและหน้าที่ของสถาบันศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลสำคัญในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ศาสนาพุทธเป็นศาสนาซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยนับถือจากผลการสำรวจพบว่าประชากรของประเทศไทย² นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 94.6) นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 4.2) และศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 1.1) ที่เหลือ คือ ผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ รวมทั้งผู้ที่ไม่มีศาสนา (ร้อยละ 0.1) บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อชุมชนในการสร้างทัศนคติ จารีตวิถีชีวิต สังคมมีความผูกพันอย่างแนบแน่น (ประยูร กางกั้น, 2554) เนื่องอันมาจากสถานะปกติของพลเมืองในสังคมที่จะต้องมีส่วนร่วมในช่วงหนึ่งช่วงใดในชีวิตที่ต้องข้องเกี่ยวหรือต้องปฏิบัติตนโดยตรง ในฐานะส่วนหนึ่งของศาสนาอย่างเลี่ยงไม่ได้ เช่น หากเป็นเพศชายก็ต้องทำการบวชตามประเพณี วันสำคัญทางศาสนาไม่ว่าทุกเพศทุกวัยก็มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยความเป็นปกติของสังคม

พิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า คำกล่าวที่ว่า ศาสนกิจควรแยกออกจากรัฐกิจ ศาสนาไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง จึงเป็นคำกล่าวที่ไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางศาสนากับรัฐ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)³ ได้อธิบายสรุปในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางศาสนากับรัฐโดยอธิบายในลักษณะมิติความสัมพันธ์ของหน้าที่ต่อกัน โดยรัฐมีหน้าที่ อุปถัมภ์คุ้มครองพุทธศาสนา และการนำเอาธรรมะมาใช้ปฏิบัติในการปกครองบ้านเมือง ส่วนฝ่ายพุทธจักร (Buddhist church) ก็มีหน้าที่แนะนำสั่งสอนเผยแผ่แก่ประชาชน โดยสั่งสอนประชาชนและฝึกอบรมปัญญาให้ประชาชนอยู่ร่วมกัน

¹ แนวคิดเกี่ยวกับรัฐของฝรั่งเศสนั้นถือว่ารัฐไม่อาจแบ่งแยกออกจากชาติ (nation) ได้ กล่าวคือ ประชาคมแห่งชาติจะรวมกันและก่อตั้งขึ้นเป็นรัฐ โดยรัฐต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานอย่างน้อยสามประการ คือ ดินแดน (territoire) ประชาชน (population) และอำนาจในการจัดองค์กร (pouvoir organisé) ของรัฐ Voir. Bernard Stim et Yann Aguila. (2014). *Droit public français et européen*. Paris : Presses de Sciences Po : Dalloz. Coll. p. 21.

² สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2557). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2557*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2558 . เข้าถึงได้จาก: <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/>

³ พระธรรมปิฎก (ประยูร ปยุตฺโต). (2539). *รัฐกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

อย่างสงบสุขนอกเหนือจากหน้าที่ที่ปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ ต่อประชาชนแล้ว ก็อาจมีความสัมพันธ์กับพระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองแผ่นดินในฐานะที่ปรึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจและแนะนำในทางธรรม แต่จะไม่ไปกุมอำนาจทางการเมืองโดยทั่วไปแล้ว สังคมมองวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ต้องประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัย บำเพ็ญภาวนา เจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน มีความสันโดษ (Privacy) ซึ่งแยกตัวออกจากสังคม หลีกหนีสังคม ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว พระสงฆ์มีชีวิตเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ อยู่เสมอเพราะปัจจัยการดำรงชีพของพระขึ้นอยู่กับชาวบ้าน ดังภาษิตบาลีที่ว่า “ปรปฏูปุทธา เม ชีวิกา” ซึ่งแปลว่าการเลี้ยงชีพของเรา (พระ) เนื่องด้วยผู้อื่น (ชุมชน) (สุทธะ, 2555) พระสงฆ์จึงเปรียบเสมือนเป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งในสังคม ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่สัมพันธ์กับสังคมโดยรวมอันมีอาจจะแยกออกจากกันได้ ดังคำกล่าวที่ยกมาข้างต้น

บทบาทสถาบันศาสนากับสังคมไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ที่เรียกร้องความมีสิทธิและเสรีภาพ การเคารพในความเท่าเทียมกันของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสากลที่ไม่ว่าอยู่ไหนในโลกก็ย่อมจะต้องเป็นไปตามนี้ กฎเกณฑ์และจารีตทางสังคมรวมถึงมุมมองที่เคยปฏิบัติสืบทอดต่อกันมากำลังถูกท้าทาย ซึ่งเห็นความจริงในส่วนนี้ไม่ได้เนื่องจากสังคมนั้นมีความเป็นพลวัต เปลี่ยนแปลงตามสภาพและช่วงเวลา สถาบันศาสนาซึ่งแต่เดิมตั้งแต่อดีตกาลมามีบทบาทอย่างมากในสังคม ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สถาบันพระสงฆ์ได้มีบทบาทในการการเมืองมากขึ้น ถึงขั้นเป็นผู้ชี้แนะความเป็นไปในสังคมได้ในแง่หนึ่งพระสงฆ์ คือ สาวกของพระพุทธเจ้า เป็นนักบวชในพุทธศาสนา แต่ในอีกแง่หนึ่ง พระสงฆ์ คือ ประชาชนที่มีสิทธิและหน้าที่และอยู่ภายใต้กฎหมายตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน” เมื่อเป็นเช่นนี้ จะเห็นได้ว่าในสังคมไทยนั้น พระสงฆ์มีสองบทบาทและหน้าที่ตามที่กล่าวมา ซึ่งในบทบาทและหน้าที่ทั้งสองฐานะนั้น หลายอย่างมีความสอดคล้องกัน แต่บางกรณีการตีความจากสังคมที่ขานรับยอมรับในมุมมองนั้นร่วมกัน หรือการตีความซึ่งมีเหตุจากความสงสัย หรือจากสภาวะการณ์ ของสังคมในขณะนั้น ๆ ทำให้มุมมองบทบาททั้งสองฐานะมีความต่างกันหรือขัดแย้งกัน ในฐานะความเป็นสงฆ์กับฐานะประชาชนพลเมืองของรัฐคนหนึ่ง

กรณีดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่ว่า ศาสนากับการเมือง ควรที่จะมีความสัมพันธ์กันในลักษณะอย่างไร ประเด็นแรกที่ต้องพิจารณา คือ ในทางศาสนาเองได้มีข้อห้ามเช่นไรในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง โดยจะต้องศึกษาในพระวินัยปิฎก หรือกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นตามยุคสมัยซึ่งมีใช้กฎเกณฑ์ของศาสดาโดยแท้ เช่น กฎของมหาเถรสมาคม ประกาศคณะสงฆ์ ฯลฯ ประการต่อมาในทางกฎหมายได้มีกฎเกณฑ์ทางกฎหมายเช่นไรต่อสถาบันทางศาสนากับการเมือง การปกครองโดยศึกษาจากกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้น อาทิเช่น ข้อห้ามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือในพระราชบัญญัติ กฎ ฯลฯ

เมื่อภิกษุสงฆ์ มีสถานะบทบาทและหน้าที่ซึ่งเป็นทั้งสงฆ์และพลเมืองของรัฐ สิทธิบางประการจึงเกิดขึ้น เพราะเป็นสิทธิที่ได้มาตามสถานะ สิทธิบางประการเสียไป แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า สิทธิบางอย่างซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐาน ของการเป็นพลเมืองในรัฐ ย่อมไม่อาจจะเสียไปได้เพราะการเปลี่ยนแปลงสถานะ สิทธิสำคัญเช่นว่านั้น เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัย สิทธิในเสรีภาพความคิดและการแสดงออกสิทธิทางการเมือง ฯลฯ สิทธิเหล่านี้ย่อมไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปเพราะสถานะทางสังคม กฎข้อบังคับต่าง ๆ ไม่อาจจะกระทบเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิเหล่านี้ได้

การเลือกตั้ง จัดเป็นสิทธิพื้นฐานทางการเมือง การออกไปลงคะแนนเลือกตั้ง จึงเป็นสิทธิทางการเมืองอย่างหนึ่งที่พลเมืองไทยมีหน้าที่ต้องดำเนินการใช้สิทธิดังกล่าว การมีสิทธิเลือกตั้งของพลเมืองแสดงให้เห็นถึงการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย (วุฒิสาร ตันไชย, 2558)

สำหรับประเทศไทยถือเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกในระดับนานาชาติได้มีการประชุมสร้างกติกาหรือข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้ประชาคมโลกไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งออกมาในรูปแบบของกฎ กติกา หรือข้อตกลงร่วมกันต่าง ๆ ซึ่งในนานาประเทศยอมรับเอา กฎ กติกา ข้อตกลงเหล่านั้นมาเป็นแม่บทหรือหลักการในการสร้างกฎหมายที่ใช้บังคับในรัฐ ส่วนของหลักการคุ้มครองสิทธิทางการเมืองที่สำคัญปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) ข้อ 21 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 25 ซึ่งสามารถสรุปเป็นใจความสำคัญได้ว่า พลเมืองของรัฐ ทุกคนย่อมมีสิทธิในการใช้สิทธิเลือกตั้ง รัฐจะต้องกำหนดให้พลเมืองทุกคนสามารถเข้าร่วมในการเลือกตั้ง (กุลพล พลวัน, 2538) (Participation in Election) ในหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งนั้นจะพบว่า หลักการสำคัญของการเลือกตั้ง คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในรัฐได้มีโอกาสในการเลือกตั้งโดยเสมอภาคกันซึ่งเรียกว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) หลักการนี้เป็นหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งที่ห้ามมิให้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ใดที่มีผลเป็นการตัดบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งออกไปจากการเลือกตั้งโดยเหตุผลทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือทางสังคม ซึ่งแต่ละประเทศก็จะกำหนดกฎเกณฑ์และวิธีการใช้สิทธิต่างกันไป เช่น กำหนดอายุขั้นต่ำ ในการเป็นผู้ใช้สิทธิหรือการกำหนดว่าผู้มีสิทธิในการใช้สิทธิเลือกตั้งต้องไม่เป็นผู้กระทำการใช้สิทธิเลือกตั้งการกำหนดกฎเกณฑ์นั้นย่อมถือได้ว่าเป็นการจำกัดสิทธิ แต่หากมีเหตุผลรองรับสำคัญและไม่กระทบต่อหลักการ ไม่ขัดต่อหลักนิติรัฐ (État de droit) แล้วย่อมสามารถทำได้ ภิขุณันท์เป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งในสังคม จากข้อมูลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2557 ประเทศไทยมีจำนวนพระภิกษุสงฆ์ทั้งสิ้น 290,015 รูป⁴ หากปราศจากกลุ่มคนกลุ่มนี้ สิทธิการลงคะแนนเสียงของการเลือกตั้งจะหายไปจากระบบจำนวนไม่น้อย ในต่างประเทศแม้ในประเทศ อาทิ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา⁵ ที่ให้สิทธิแก่ภิกษุ หรือนักบวชสามารถใช้สิทธิทางการเมืองได้เต็มที่ที่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันกับประเทศไทยซึ่งนับถือพุทธศาสนา เช่น ราชอาณาจักรกัมพูชาได้ให้ภิกษุ หรือนักบวชมีสิทธิเลือกตั้ง⁶ แต่ในกฎหมายไทยภิกษุจัดเป็นบุคคลต้องห้ามในการใช้สิทธิการเลือกตั้งซึ่งถูกจำกัดโดยรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิอันเป็นสาระสำคัญของสิทธิหรือไม่และถือเป็นการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) หรือไม่เพียงเพราะเหตุแห่งฐานะในการเป็นภิกษุจะถือได้ว่าเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคหรือไม่ เนื่องจากพลเมืองอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่เป็นบุคคลที่ถูกจัดอยู่ในลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 100 ล้วนแต่ได้สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้ทั้งสิ้น อีกเหตุผลประการหนึ่งในพระวินัยของพระศาสนาได้บัญญัติห้ามโดยชัดแจ้งแต่ประการใด แต่การจำกัดสิทธิเลือกตั้งนั้นเป็นมุมมองของกลุ่มคนที่มิอำนาจบัญญัติกฎหมายได้บัญญัติขึ้นมาภายหลังในสภาวะการนั้น ๆ

การจำกัดสิทธิการเลือกตั้งเช่นนี้จึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนไปสู่ยุคเสรีภาพ การเคารพสิทธิมนุษยชน และความเท่าเทียมกัน เมื่อกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งซึ่งต้องถือว่าเป็นพลเมืองโดย

⁴ สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). จำนวนภิกษุ-สามเณร ทั่วประเทศ พ.ศ. 2557. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2558 เข้าถึงได้จาก https://www.m-society.go.th/article_attach/13651/17651.pdf

⁵ 10. Every person is entitled to freedom of thought, conscience and religion, including the freedom to have or to adopt a religion or belief of his choice 14. (1) Every citizen is entitled to – (e) the freedom, either by himself or in association with others, and either in public or in private, to manifest his religion or belief in worship, observance, practice and teaching

⁶ Article 34 Khmer citizens of either sex shall enjoy the right to vote and to stand as candidates for the election. Citizens of either sex of at least eighteen years old, have the right to vote. Citizens of either sex of at least 25 years old, have the right to stand as candidates for the election

สมบูรณของรัฐถูกจำกัดมิให้ใช้สิทธิอันเป็นสิทธิพื้นฐานที่สำคัญของการเป็นพลเมืองของรัฐซึ่งปกครองในระบอบประชาธิปไตย การแก้ไขกฎหมายจำกัดดังกล่าวจึงต้องเป็นประเด็นศึกษา และหาทางออกที่เหมาะสมกับสังคมไทยที่ผูกพันกับสถาบันทางศาสนาอย่างยาวนาน เพื่อแสดงให้เห็นถึง การปกครองที่เคารพสิทธิและความเสมอภาคของทุกคนในสังคม

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. ค้นหาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับหลักสิทธิ เสรีภาพ หลักความเสมอภาค และหลักการการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ ต่อบริบททฤษฎีในสังคมประชาธิปไตยในต่างประเทศ
2. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจำกัดสิทธิการเลือกตั้งของภิกษุ และความไม่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยกับบริบทของสังคมปัจจุบัน
3. ค้นหาแนวทางแก้ไขให้ภิกษุได้รับความเท่าเทียมทางกฎหมายในสิทธิพื้นฐานทางการเมืองฐานะพลเมืองคนหนึ่งของรัฐ

สมมติฐานของการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 100 (1) วางหลักว่า บุคคลผู้มีลักษณะเป็นภิกษุ (Priest) สามเณร (Novice) นักพรต (Monk) หรือนักบวช (Clergy) ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง บทบัญญัติดังกล่าวมีความขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 ซึ่งรับรองความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในทางกฎหมายของบุคคลพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า สิทธิการเลือกตั้งเป็นสิทธิพื้นฐานของพลเมืองอันสำคัญที่เป็นการสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่พลเมืองต้องพึงมี ซึ่งหากเป็นพลเมืองของรัฐควรสามารถใช้สิทธิในลักษณะนี้อย่างเสมอภาคกัน หลักเกณฑ์ที่ว่านั้นต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีเหตุผลในปัจจุบันในการจำกัดสิทธิการเลือกตั้งของพระภิกษุสงฆ์ตลอดจนนักบวช แต่เหตุผลดังกล่าวไม่อาจใช้ยันต่อหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ ซึ่งในข้อเท็จจริงในปัจจุบันได้มีการกำหนดกฎหมายมิให้สถาบันทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง แต่ตามข้อเท็จจริงก็ไม่อาจเป็นเช่นนั้นได้ เพราะสถาบันทางศาสนาได้เข้ามามีบทบาทตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในการเมืองการปกครองของไทย

เมื่อพิจารณาตามหลักการ (Principle) และข้อเท็จจริง (Fact) ประกอบตามความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันที่ประชาธิปไตยได้พัฒนามากขึ้น จึงเห็นว่า การจำกัดสิทธิ (Limitation of Right) มิให้ภิกษุตลอดจนนักบวชใช้สิทธิการเลือกตั้งเช่นพลเมืองของรัฐทั่วไปนั้นจะกระทำไม่ได้ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา 100 (1) กับมาตรา 30 นั้น มีความขัดแย้งกัน จึงเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่สมควรจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาหาแนวทางในการแก้ไขในรัฐธรรมนูญฉบับต่อไปที่จะมีขึ้น

แนวคิดและทฤษฎี

การศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนใช้แนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยหลักการประชาธิปไตย มีสาระสำคัญดังนี้ ประชาธิปไตย หมายถึงประชาชนเป็นใหญ่เป็นการปกครองที่ประชาชนถืออำนาจรัฐสูงสุด การใช้อำนาจขององค์กรต่างๆของรัฐจึงต้องมีรากฐานจากเจตจำนงของประชาชน (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2557)

2. แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยหลักความเสมอภาค “Treat like cases alike and treat different cases differently” สิ่งเหมือนกันต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันต้องได้รับการปฏิบัติที่ต่างกัน (มานิตย์ จุมปา, 2555) เป็นประโยชน์ที่อธิบายถึงหลักความเสมอภาคได้ชัดเจนที่สุด หลักความเสมอภาคเป็นการยอมรับสิทธิและเสรีภาพอันเป็นสาระสำคัญของมนุษย์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและไม่อาจจะพรากไปได้ ซึ่งหลักความเสมอภาค คือ พื้นฐานแห่งความยุติธรรม มีความสัมพันธ์กับหลักสิทธิและเสรีภาพ การกระทำที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพ เท่ากับเป็นการละเมิดความยุติธรรม โดยหลักแล้วพลเมืองของรัฐต้องได้รับความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม

3. แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยหลักการเลือกตั้งทั่วไป รวมถึงหลักการสากล เช่น ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยหลักการนี้เป็นหลักการพื้นฐานการเลือกตั้งที่ห้ามมิให้มีการออกการกำหนดกฎเกณฑ์ใด ๆ ที่มีผลเป็นการตัดบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งออกไปจากการมีส่วนร่วมการเลือกตั้ง

4. แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานว่าด้วยหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ โดยมีสาระสำคัญดังนี้คือ มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับสิทธิและเสรีภาพ⁷ แต่เนื่องด้วยเมื่อมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจึงต้องมีกฎเกณฑ์บังคับใช้เพื่อให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสงบสุข ดังนั้นรัฐจึงต้องมีอำนาจเหนือกว่าปัจเจกชน โดยการออกเป็นระเบียบข้อบังคับ ซึ่งสิ่งให้อำนาจรัฐกระทำได้ต้องเป็นการกระทำโดยการออกเป็นกฎหมาย ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้น (ณัฐกร วิทิตานนท์, 2553)

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในเชิงแนวคิดและทฤษฎีในการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพสิทธิตามกฎหมายธรรมชาติ กล่าวคือ สิทธินี้เกิดมากับบุคคลในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของรัฐ ถ้าบุคคลเป็นผู้ใหญ่และมีลักษณะไม่ต้องห้ามแล้วมีสิทธิเลือกตั้งจะต้องพยายามให้สิทธิเลือกตั้งแก่บุคคลมากที่สุดเพราะตามทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติมนุษย์เกิดมาต้องมีสถานะเสมอภาคกัน (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2542) การเลือกตั้งยังเป็นเครื่องมือแสดงออกถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนซึ่งเป็นการปกครองที่ได้รับความยินยอมจากประชาชน เนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการใช้อำนาจโดยตรง (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2557) ซึ่งเมื่อพิจารณาในหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนแล้ว การเลือกตั้งจึงเป็นสิทธิที่ประชาชนสามารถเลือกที่จะใช้หรือไม่ก็ได้ (วุฒิสาร ตันไชย, 2558) ถึงแม้ว่าการเลือกตั้งจะเป็นสิทธิพื้นฐานทางการเมืองที่สำคัญแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่สามารถกำหนดกฎเกณฑ์เงื่อนไขใด ในทางเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิการใช้สิทธิเลือกตั้งได้ การจำกัดขอบเขตสิทธิเลือกตั้งย่อมสามารถกระทำได้ หากมีเหตุผลยอมรับกันได้ว่าไม่ขัดต่อหลักการเลือกตั้งทั่วไป เช่นการกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การกำหนดให้เฉพาะแต่พลเมืองรัฐเท่านั้น หรือการกำหนดว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อยู่ระหว่างถูกระงับซึ่งการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่เหตุแห่งการระงับการใช้สิทธิเลือกตั้งก็ต้องสอดคล้องกับหลักนิติรัฐด้วย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2557) ในการศึกษามูลเหตุแห่งการจำกัดสิทธิการเลือกตั้งมิใช่ ในทางกฎหมายมิได้ให้เหตุผลชัดเจนแต่สามารถ

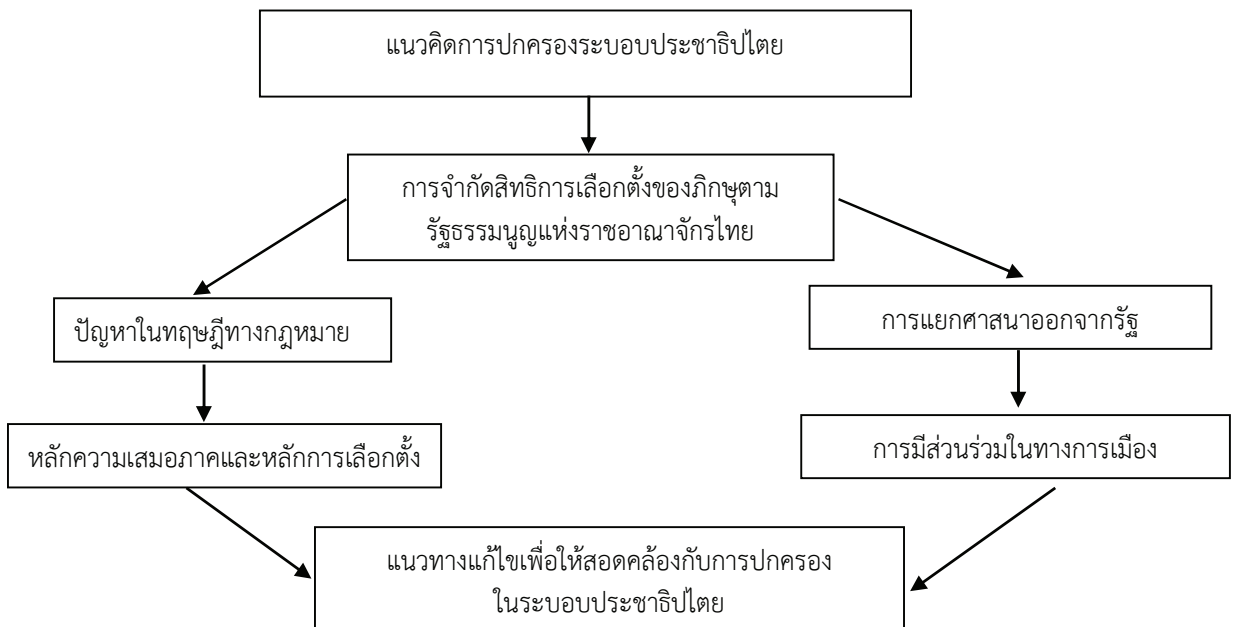
⁷ Universal Declaration of Human (1948) Article I. All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

เทียบเคียงในความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา⁸ มีความเห็นว่าเจตนารมณ์ของมาตรา 100 (1) ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดห้ามมิให้ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อมิให้บุคคลที่ปล่อยวางวิถี

ชีวิตของคนธรรมดาเพื่อเข้าสู่วิถีชีวิตในทางศาสนาอย่างเคร่งครัดแตกต่างจากบุคคลทั่วไป (Commoner) มาอยู่เกี่ยวกับเรื่องในทางการเมือง ซึ่งจากการศึกษาจะพบว่า ศาสนาไม่อาจจะแยกออกจากการเมืองได้ เนื่องด้วยรัฐกับศาสนามีหน้าที่ที่เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น (พระธรรมปิฎก ประยุทธิ์ ปยุตโต, 2539) ในหลักธรรมพุทธศาสนามีบัญญัติห้ามมิให้ภิกษุยุ่งเกี่ยวกับการเมืองแต่อย่างใด โดยหากศึกษาพุทธประวัติพระพุทธเจ้าทรงเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือยุติความรุนแรงปัญหาทางการเมือง⁹

ในการศึกษาการจำกัดสิทธิเลือกตั้ง ผู้เขียนได้ทำการศึกษาสิทธิทางการเมืองของภิกษุในต่างประเทศ เฉพาะเจาะจงในส่วนของการเลือกตั้ง จะพบว่าราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา (The Constitution of The Kingdom of Cambodia, 1993) ได้กำหนดผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยให้สิทธิแก่พลเมืองกัมพูชาที่มีอายุอย่าง 18 ปี ขึ้นไปทุกคน มีสิทธิเลือกตั้ง และกำหนดอายุไว้อย่างน้อย 25 ปีขึ้นไปมีสิทธิการลงสมัครรับเลือกตั้ง ภิกษุกัมพูชาจึงมีสิทธิทางการเมือง โดยเฉพาะสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งเช่นเดียวกับพลเมืองอื่นของรัฐ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา (Democratic Socialist Republic of Sri Lanka) รัฐธรรมนูญศรีลังกา (The Constitution of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka. As amended up to 15th May 2015 Revised ed. – 2015) ได้เห็นความสำคัญของภิกษุต่อสถาบันการเมือง โดยให้สิทธิในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนถึงสามารถ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนถึงประธานาธิบดีได้ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

⁸ บันทึกความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง สิทธิเลือกตั้งของชีและแม่ชีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เรื่องเสร็จที่ 1544/2556)

⁹ มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2543). *พุทธนิทาย คาทธรรมบท*. เล่ม 1 ภาค 2 ตอน 3. นครปฐม: มหามกุฏราชวิทยาลัย. หน้า 363.

ระเบียบวิธีศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาในทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะประเด็นปัญหาทางกฎหมาย ซึ่งทำการศึกษาจากตำรา บทความของนักวิชาการ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กฎหมายและประกาศที่เกี่ยวข้องกับภิกษุ รวมทั้งข้อมูลที่รวบรวมได้จากหนังสือและงานวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ บทความในวารสารต่าง ๆ สิ่งตีพิมพ์อื่น ตลอดจนกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิทางการเมืองของภิกษุในต่างประเทศ

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

1. จากการศึกษาประเด็นปัญหาการจำกัดสิทธิเลือกตั้งภิกษุโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พบว่าประเด็นดังกล่าว มีแนวคิดและทฤษฎีสำคัญเกี่ยวข้องดังนี้ คือ แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยหลักการประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญ คือ ประชาธิปไตยหมายถึง ประชาชนเป็นใหญ่เป็นการปกครองที่ประชาชนถืออำนาจรัฐสูงสุด เป็นการปกครองโดยใช้กฎหมายซึ่งมีรัฐธรรมนูญจำกัดอำนาจผู้ปกครองและใช้เป็นหลักประกันสิทธิเสรีของประชาชน (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2553) (การใช้อำนาจขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐจึงต้องมีรากฐานจากเจตจำนงของประชาชน เนื่องจากในรัฐสมัยใหม่ภารกิจรัฐมีความสลับซับซ้อน ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจรัฐทุกคนมาร่วมตัดสินใจกระทำการ ผู้ปกครองจะได้อำนาจมาจากประชาชนโดยผ่านการเลือกตั้ง จึงเป็นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อำนาจการปกครองจึงมีลักษณะไม่เบ็ดเสร็จเด็ดขาดเนื่องจากถูกกำหนดโดยขอบเขตแห่งระยะเวลาหรือเรียกว่า วาระ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2557) โดยมีหลักการย่อย คือ หลักสิทธิเสรีภาพ และหลักความเสมอภาค ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญ มีความยึดโยงกัน จะพบว่า การเลือกตั้ง คือสาระสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่มีรัฐเสรีประชาธิปไตยไม่มีการเลือกตั้ง สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิพื้นฐานทางการเมืองของพลเมืองรัฐ การที่สิทธิอันเป็นพื้นฐานถูกจำกัดโดยอำนาจรัฐ สามารถกระทำได้แต่ต้องเป็นการจำกัดที่ชอบด้วยเหตุผล ไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิ และไม่ขัดต่อหลักนิติรัฐโดยเหตุผล เจตนารมณ์ การจำกัดสิทธิการเลือกตั้งของภิกษุตามรัฐธรรมนูญไม่ปรากฏอย่างชัดแจ้ง ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่สามารถเทียบเคียงได้จากความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า เจตนารมณ์ของมาตรา 100 (1) ของรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดห้ามมิให้ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อมิให้บุคคลที่ปล่อยวางวิถีชีวิตของชนธรรมดาเพื่อเข้าสู่วิถีชีวิตในทางศาสนาอย่างเคร่งครัดแตกต่างจากบุคคลทั่วไป (Commoner) มายุ่งเกี่ยวกับเรื่องในทางการเมือง จากการศึกษาพบว่า รัฐกับศาสนามีหน้าที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ไม่อาจจะแยกออกจากกันได้ (พระธรรมปิฎก ประยุทธิ์ ปยุตโต, 2539) ในต่างประเทศพบว่า ราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา (The Constitution of The Kingdom of Cambodia, 1993) ได้กำหนดผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยให้สิทธิแก่พลเมืองกัมพูชาที่มีอายุอย่าง 18 ปี ขึ้นไปทุกคน มีสิทธิเลือกตั้งและ กำหนดอายุไว้อย่างน้อย 25 ปีขึ้นไปมีสิทธิการลงสมัครรับเลือกตั้ง ภิกษุกัมพูชาจึงมีสิทธิทางการเมืองโดยเฉพาะสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งเช่นเดียวกับพลเมืองอื่นของรัฐ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา (Democratic Socialist Republic of Sri Lanka) รัฐธรรมนูญศรีลังกา (The Constitution of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka. As amended up to 15th May 2015 Revised Edition – 2015) ได้เห็นความสำคัญของภิกษุต่อสถาบันการเมือง โดยให้สิทธิในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนถึงสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนถึงประธานาธิบดีได้ (พระมหาพรต ธรรมาโส, 2557) ในส่วนสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ได้จำกัดสิทธิภิกษุมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งเช่นเดียวกับประเทศไทย แม้กระนั้นในบริบททางการเมืองภิกษุมิบทบาททางการเมืองเป็นอย่างมาก สถานะภิกษุของประเทศพม่ากลายเป็นผู้นำทางการเมือง กำหนดความเป็นไปของสังคม ดังนั้นเมื่อดูบริบทประเทศที่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทเช่นเดียวกับประเทศไทย จะพบว่าได้ให้สิทธิทางการเมือง

แก่ภิกษุตามสภาพสังคม การเมือง ประวัติศาสตร์แต่ละประเทศ หากแต่ประเทศไทยนั้นได้จำกัดสิทธิทั้งหมดโดยสิ้นเชิง โดยปรากฏในคณะปกครองสงฆ์ของประเทศ คือ มหาเถรสมาคม ได้ออกประกาศห้ามมิให้ภิกษุยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งสาระสำคัญ คือ มิให้ภิกษุกระทำการ อันเป็นการช่วยเหลือทางหนึ่งทางใด สนับสนุนพรรคการเมือง หรือการให้ความเห็นในทางการเมือง แต่จะพบว่ามิได้มี กฎ ประกาศ หรือข้อบังคับใดที่ห้ามภิกษุมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง อาจจะอนุมานได้ว่าการห้ามมิให้เข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมืองรวมถึงการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. การศึกษาและวิเคราะห์การจำกัดสิทธิเลือกตั้งภิกษุโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทำให้พบว่าการจำกัดสิทธิเลือกตั้งของภิกษุนั้น เป็นการจำกัดสิทธิเลือกตั้งเฉพาะกลุ่มบุคคลหนึ่งบุคคลใด อันเป็นสิทธิพื้นฐานสำคัญทางการเมือง จึงเป็นการขัดต่อหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในหลักความเสมอภาค ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของความยุติธรรมในสังคม การจำกัดสิทธิเลือกตั้งเฉพาะกลุ่ม คือ การจำกัดการเลือกตั้งภิกษุ ซึ่งเป็นพลเมืองบุคคลหนึ่งของรัฐจึงเปรียบเสมือนการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ส่งผลให้เกิดความอยุติธรรมในสังคม (ตรีเพชร จิตรมทิมา, 2555) นอกจากนั้นแล้ว การจำกัดสิทธิเลือกตั้งของภิกษุ ขัดต่อหลักทั่วไปของการเลือกตั้งจึงขัดต่อหลักการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งเป็นหลักการสากล ประเทศไทยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก ข้อบังคับ กติกา หลักการต่าง ๆ ในระดับนานาชาติ ล้วนเห็นไปในทางตรงกันว่าสิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิพื้นฐานทางการเมืองสำคัญที่สุด ซึ่งรัฐแต่ละรัฐต้องให้ประชาชนในรัฐมีส่วนร่วมให้มากที่สุด การกำหนดกฎ ข้อบังคับ ได้อันเป็นผลให้มีการตัดบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งออกไปจากการมีส่วนร่วมการเลือกตั้ง โดยเหตุผลทางเศรษฐกิจ สังคม และทางการเมือง ย่อมไม่สามารถกระทำได้ แต่อย่างไรก็ตามอาจมีข้อยกเว้นในการจำกัดสิทธิเลือกตั้ง หากมีเหตุผลยอมรับว่าไม่ขัดต่อหลักการเลือกตั้งทั่วไป เช่น การกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อันเนื่องมาจากเหตุผลในการพิจารณาภาวะการตัดสินใจด้วยตนเอง หรือการให้สิทธิเลือกตั้งเฉพาะพลเมืองของรัฐเท่านั้น ดังนั้นการจำกัดสิทธิเลือกตั้งภิกษุของประเทศไทย ไม่จัดอยู่ในกฎหมายที่ได้อันจะกระทำได้ จึงขัดต่อหลักการเลือกตั้งทั่วไป อันเป็นหลักการสากล การจำกัดสิทธิเลือกตั้งภิกษุ จึงเป็นการขัดต่อหลักการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งเป็นหลักการที่ทุกประเทศต้องเคารพในหลักการนี้ ในส่วนของกฎหมายคณะสงฆ์เองมิได้มี กฎ ข้อบังคับได้อันเป็นการห้ามมิให้ภิกษุใช้สิทธิเลือกตั้ง แม้หากเราจะตีความในประกาศคณะสงฆ์ที่ห้ามมิให้ภิกษุยุ่งเกี่ยวกับการเมืองนั้น รวมไปถึงการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ประกาศดังกล่าวย่อมขัดต่อหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในหลักความเสมอภาคที่พลเมืองทุกคนในรัฐย่อมมีความเท่าเทียมกันในสิทธิพื้นฐานทางการเมือง

3. ผู้เขียนมีข้อเสนอว่าปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ถูกยกเลิกโดยประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 11/2557 แต่การจำกัดสิทธิเลือกตั้งของ ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ยังคงมีการจำกัดสิทธิตามกฎหมายอื่น ในอนาคตการจำกัดสิทธิเลือกตั้ง ควรจะได้รับการพิจารณาและคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานความเป็นพลเมืองที่รัฐต้องการสนับสนุนและคุ้มครองประกอบกับหลักการความเป็นสากลในการเลือกตั้งที่ให้ความสำคัญแก่รัฐได้ใช้สิทธิทางการเมืองอย่างทั่วถึง และรัฐต้องส่งเสริมไม่เฉพาะภิกษุในการเลือกตั้ง แต่ต้องให้ประชาชนทุกคนในรัฐ เมื่อมีวุฒิภาวะมีความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเองโดยเสนอให้ใช้เกณฑ์อายุในการกำหนดคุณสมบัติให้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- กุลพล พลวัน. (2547). *สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ชูชาติ สุทธะ. (2555). พระสงฆ์กับการเลือกตั้ง ส่งเสริมประชาธิปไตยหรือทำลายความเป็นกลาง. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยาเขตพะเยา)*, ฉบับพิเศษ (2555), 12-31.
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2553). *สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ตรีเพชร จิตรมहिมา. (2555). *โศกนาฏกรรมของ Antigone (Tragedy of Antigone)*. เอกสารประกอบการสอนวิชากฎหมายเลือกตั้งและรัฐสภาชั้นสูง (Law 660 Advanced Election Law and Parliament). หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- นันท์วัฒน์ บรรณานันท์. (2553). *นิติรัฐและพลเมือง: ทางออกประเทศไทย*. สรุปรการประชุมวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรมครั้งที่ 8 และการประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 7 นิติรัฐและพลเมือง: ทางออกของประเทศไทย วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2553 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพคเมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.
- นภาพ อนุพงศ์พัฒน์. (2546). *ผลกระทบของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ต่อการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2558). *รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บันทึกความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง สิทธิเลือกตั้งของซีและแมซีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เรื่องเสรีจี้ 1544/2556)
- ประยูร กางกั้น. (2554). *พระสงฆ์กับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ศึกษากรณีพระสงฆ์ในเขตเทศบาลเมืองอุบลกับบทบาทการสนับสนุนพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยสามัญปี 2554*. (รายงานวิจัย). โครงการส่งเสริมการรับรู้และการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการปกครองท้องถิ่น. (ม.ป.ท.)
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2539). *รัฐกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาดรยา สุทธิญาณ. (2534). *ธรรมะชำระการเมือง พุทธศาสนากับการเมือง*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระมหาพรชา ธรรมหาโส. (2557). *แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษ พ.ศ. 2556 - 2576*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหามงกุฎราชวิทยาลัย. (2543). *พุทธทศนิกาย คาทธรรมบท. เล่ม 1 ภาค 2 ตอน 3*. นครปฐม: มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- มานิตย์ จุมปา. (2555). *คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2557). *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เดือนตุลา.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2558). *การออกเสียงลงคะแนนโดยการบังคับ ประสพการณ์ทั่วโลกและข้อสังเกตสำหรับประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน
- วรชัย กลิ้งโพธิ. (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2484*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2540). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2557). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2557*. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2558, จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/>
- สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *จำนวนภิกษุ-สามเณรทั่วประเทศ พ.ศ. 2557*. ค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2558 จาก https://www.m-society.go.th/article_attach/13651/17651.pdf
- Yann Aguila Bernard Stirn. (2014). *Droit public français et européen*. Paris: Presses de Sciences Po: Dalloz. Coll.

Translated Thai References

- Anuphongphat, N. (2003). *The Impact of the Sangha act of 1902 on the Thai Sangha Administration*. Thesis of Master Degree of Arts in History, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Boramanun, N. (2010). *Rule of law and citizens: solution in Thailand*. The 8th National Symposium of Justice Administration and The 7th National Symposium of Justice Administration. Rule of law and citizens: solution in Thailand. 2 September, 2010 at Convention Center, Muang Thong Thani, Pak Kret. Nonthaburi Province. (In Thai)
- Dhammahaso, H. (2014). *Trend in Sangha's Role towards Thai Politics in the Next Two Decade*. (Research Report), Chulalongkorn University. (In Thai)
- Dhammapitaka (P.A. Payutto), P. (1996). *State and Buddhism, it's time to improve*. Bangkok: Buddha Tham Foundation. (In Thai)
- Jitmahuema, T. (2012). *Antigone (Tragedy of Antigone)*. (Law 660 Advanced Election Law and Parliament). Thesis of Master Degree of Laws in Laws, Sripatum University. (In Thai)
- Jumpa, M. (2012). *Definition of CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND, B.E. 2550 (2007)*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Klangkan, P. (2011). *Priests with democratic politics of the clergy in the municipality*. Ubon support the role of political parties in the election period of 2554. (Research Report). Project to Promote the Awareness and Participation of Citizens in Local Government. (In Thai)
- Kluengpho, W. (1996). *Thai sangha government under the Sangha act of 1941*. Thesis for Master of Arts in History, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Law Comment of Council of state. (n.d). *The nuns of the elections according to the Constitution of the Kingdom of Thailand*. (1544/2013). (In Thai)
- Lertpaithoon, S. (1997). *Constitutional law. Principle of Constitution of the kingdom of Thailand B.E. 2540 (1997)*. Bangkok: Winyuchon. (In Thai)
- Mahamakut Buddhist University, (2000). *Tripitaka (The Pali Canon)*. Nakhonpathom: Mahamakut Buddhist University. (In Thai)
- National office of Buddhism. (2014). *Population monks - novices around 2557*. Retrieved on October 30, 2015, from https://www.m-society.go.th/article_attach/13651/17651.pdf
- National Statistical Office. (2014). *Census 2014*. Retrieved on October 20, 2015, from <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/>
- Pakeerat, W. (2014). *The doctrine of the state and principle public law*. (2nd ed). Faculty of Law, Thammasat University. Bangkok: Deuntula. (In Thai)
- Polawan, K (2004). *Human Rights in World Social Forum*. Bangkok: Nititham. (In Thai)
- Setabutr, N. (2015). *Constitution and Thai politics*. Bangkok: Thammasat University. (In Thai)
- Sutta, C. (2012). *Relation between The monks and election support democracy or destroy political neutrality*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus. (In Thai)

- Sutthiyano, P. (1991). *Dharma political solution Buddhism and politics*. Bangkok: Thammasapa. (In Thai)
- Tunchai, W. (2016). *Compulsory Voting: Global Experience and Some Observations for Thailand*. Bangkok: Office of the Auditor General of Thailand. (In Thai)
- Vititanon, N. (2010). *Rights liberty and equality*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)